

HIGHLIGHTS

Põhiõigused: peamised õiguslikud ja poliitilised arengusuunad 2010. aastal

FRA

EUROPEAN UNION AGENCY FOR FUNDAMENTAL RIGHTS

Lahtiütlus

Küsimuste tekkimisel käesoleva tõlke kohta kasutage palun ingliskeelset versiooni, mis on selle dokumendi algvariant ja ametlik versioon.

Europe Direct on teenistus, mis aitab leida vastuseid Euroopa Liiduga seotud küsimustele.

Uus tasuta infotelefon:*

00 800 6 7 8 9 10 11

Teatud juhtudel ei võimalda mobiilsideoperaator helistamist 00800-numbritele või on need kõned tasulised.

Mõnel juhul võivad need kõned olla tasulised ka taksofonist või hotellist helistamisel.

Fotod (kaanel ja sisekaanel): © iStockphoto

Lisateave Euroopa Liidu kohta on internetis (<http://europa.eu>).

FRA – Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet

Schwarzenbergplatz 11

1040 Viin

Tel: +43 (0)1 580 30 - 0

Faks: +43 (0)1 580 30 - 691

E-post: info@fra.europa.eu

fra.europa.eu

Kataloogimisandmed on väljaande lõpus.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2012

ISBN 978-92-9239-118-8

doi: 10.2811/31361

© Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, 2011

Reprodutseerimine on lubatud mitteäriilistel eesmärkidel, kui viidatakse allikale.

**Põhiõigused:
peamised õiguslikud ja poliitilised
arengusuunad
2010. aastal**

Verifitseerimata tõlge

Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti
aastaaruandes käsitletakse mitmeid
ELi põhiõiguste harta jaotisi,
kasutades järgmisi värvikoode:

Vabadused		Varjupaik, sisseränne ja integratsioon Piirikontroll ja viisapoliitika Infoühiskond ja andmekaitse
Võrdsus		Lapse õigused ja lastekaitse Võrdsus ja diskrimineerimiskeeld Rassism ja etniline diskrimineerimine
Kodanike õigused		ELi kodanike osalemine liidu demokraatlikus toimimises
Õiguskaitse		Tõhusa ja sõltumatu õiguskaitse kättesaadavus Ohvrikaitse

Käesolevas kokkuvõttes käsitletakse Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) 2011. aasta aruande valitud põhiteemasid. Kogu aruande ulatuses on veerisel osutatud FRA 2010. aasta teemakohastele väljaannetele, mis kõik on ameti veebilehel fra.europa.eu.

Käesolev aastaaruanne käsitleb 2010. aasta jaanuarist detsembrini põhiõiguste valdkonnas esinenud probleeme ja saavutatut (vt tekstikast). Täismahus aruande analüüsid näitavad, et kuigi 2010. aastal esines olulisi arenguid, ei ole siiski põhjust rahuloluks.

Euroopa Liidus ja selle liikmesriikides on põhiõiguste valdkonnas mitu probleemi: roma kogukondade püsiv ja äärmuslik vaesus, samuti sotsiaalne tõrjutus; varjupaigataotlejate halvenevad tingimused teatud liikmesriikides; rändajate integreerimise probleemid; andmekaitse valdkonna uued küsimused; laste õiguste rikkumised; tegeliku võrdsuse puudumine paljude jaoks ning rassismi- ja diskrimineerimisjuhtumite jätkumine; õiguskaitse ebapiisav kättesaadavus ja ohvrite vähenenud kaitse.

Seda silmas pidades ei ole üllatav, et 2010. aastal tegi Euroopa Inimõiguste Kohus kokku 795 otsust peaaegu kõigi 27 ELi liikmesriigi ning kandidaatriigi Horvaatia vastu, neist 657 otsuses tuvastas kohus vähemalt ühe põhiõiguste rikkumise (vt tabel 1). Enamik kohtuasjadest ei kuulu ELi õiguse reguleerimisalasse. Sellegipoolest on need vaid jäämäe tipp, kuivõrd paljudest põhiõiguste rikkumise juhtudest ei teatatagi. Samuti on oluline rõhutada rahvusvahelisi inimõigustealaseid kohustusi, mida Euroopa Liit ja selle liikmesriigid peavad täitma, kuivõrd Euroopa Liidu õigus on tihedalt seotud rahvusvaheliste põhiõigustega. 2010. aastal on ühe või mitme Euroopa (Euroopa Nõukogu) ja rahvusvahelise (ÜRO) lepingumehhanismi raames jälgitud peaaegu kõiki Euroopa Liidu liikmesriike. Õigupoolest koostati Euroopa Liidu liikmesriikide kohta kõige olulisemate lepingute alusel 2010. aastal üle 50 seirearuande (rahvusvahelise seiretegevuse kohta vt tabel 3).

Euroopa Põhiõiguste Ameti aastaaruanne *Fundamental rights: challenges and achievements in 2010* („Põhiõigused: probleemid ja saavutused aastal 2010“) on koostatud asutuse peamiste töövaldkondade alusel ajavahemikul 2007–2012. Aruanne on jaotatud kümneks peatükiks ning käsitleb eraldi romasid ja nende põhiõiguste olukorda Euroopas.

Eriteema: romad ELis – põhiõiguste rakendamise küsimus

1. Varjupaik, sisseränne ja integratsioon
2. Piirikontroll ja viisapoliitika
3. Infoühiskond ja andmekaitse
4. Lapse õigused ja lastekaitse
5. Võrdsus ja diskrimineerimiskeeld
6. Rassism ja etniline diskrimineerimine
7. ELi kodanike osalemine liidu demokraatlikus toimimises
8. Tõhusa ja sõltumatu õiguskaitse kättesaadavus
9. Ohvrikaitse
10. Rahvusvahelised kohustused

27-leheküljeline kokkuvõte heidab valgust Euroopa Põhiõiguste Ameti aastaaruande valitud teemadele. Täismahus aastaaruande, samuti selle üksikuid peatükke saab inglise, prantsuse ja saksa keeles alla laadida aadressilt fra.europa.eu. Bibliograafilised viited on põhjaruande iga peatüki lõpus.

Euroopa Liit 2010. aastal

2010. aastal tegutses Euroopa Liit esimest korda omaenese õiguslikult siduva õiguste deklaratsiooni – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – alusel. 1. detsembril 2009 jõustunud Lissaboni leping on ELi uus õiguslik selgroog. Aja jooksul näeb see ELi kodanikele ette õiguskaitse hõlpsama kättesaadavuse ja suurema osalusdemokraatia. Ehkki ELi põhiõiguste hartaga ei laiendata liidu pädevust, rõhutas Euroopa Parlament oma 15. detsembri 2010. aasta resolutsioonis (põhiõiguste olukorra ja tõhusa rakendamise kohta ELis) vajadust võtta hartat arvesse otsustusprotsessides ja õigusaktide rakendamisel.

„Inimeste huvi põhiõiguste harta jõustamise vastu ja selle tulemustega seotud ootused on suured. Ometi ei kohaldata hartat Euroopa Liidus kõigis olukordades, kus on probleeme põhiõigustega. 2010. aastal sai komisjon üldsuselt põhiõiguste kohta rohkem kui 4000 kirja. Umbes kolmveerand neist käsitles väljapoole ELi õiguse pädevust jäävaid juhtumeid. See näitab, et põhiõiguste harta otstarvet ja olukordi, kus seda kohaldatakse ja kus mitte, mõistetakse sageli valesti. [...] Põhiõiguste hartat kohaldatakse kõigi ELi institutsioonide ja asutuste tegevusele. Elkõige puudutab see Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni seadusandlikku tööd. [...] Põhiõiguste hartat kohaldatakse liimesriikide suhtes üksnes ELi õiguse rakendamisel.”

Euroopa Komisjoni 2010. aasta aruanne ELi põhiõiguste harta kohaldamise kohta, lk 3.

Kõnealuse uue õigusliku keskkonna põhjal jäeldas Euroopa Komisjon oma teatises Euroopa Liidu strateegia kohta põhiõiguste harta rakendamiseks 2010. aasta sügisel, et „(k)õik kaugemaleulatuva põhiõigusi käsitleva poliitika osad on seega ühendatud” (KOM(2010) 573 lõplik). Kõik ELi institutsioonid rõhutasid ja kordasid oma vastavates pädevusvaldkondades 2010. aastal põhiõigustega seoses võetud kohustusi.

Näiteks väärrib märkimist, et 2009. aasta detsembrist saadik tegutseb Euroopa Liidu Nõukogus uus põhiõiguste, kodanikuõiguste ja isikute vaba liikumise alaline tööühm. Selle ülesanne on tegelda põhiõiguste ja kodanikuõiguste küsimustega, nagu näiteks isikute vaba liikumine, Euroopa Liidu Euroopa inimõiguste konventsiooniga ühinemise läbirääkimised ja FRA aruannete järelmeetmete võtmine.

Samuti märgib 2010. aasta Lissaboni lepingu järgse Euroopa Liidu debüüti rahvusvahelisel areenil, kuivõrd arutelud sillutasid teed Euroopa Liidu ühinemisele kahe rahvusvahelise inimõigusi käsitleva lepinguga, täpsemalt Euroopa Nõukogu Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni ning ÜRO puudega inimeste õiguste konventsiooniga.

Tabel 1: Euroopa Inimõiguste Kohtu 2010. aasta otsused, milles tuvastati vähemalt ühe põhiõiguse rikkumine (riikide kaupa)

Riik	Otsuste arv
Austria	16
Belgia	4
Bulgaaria	69
Küpros	3
Tšehhi	9
Taani	0
Eesti	1
Soome	16
Prantsusmaa	28
Saksamaa	29
Kreeka	53
Ungari	21
Iirimaa	2
Itaalia	61
Läti	3
Leedu	7
Luksemburg	5
Malta	3
Madalmaad	2
Poola	87
Portugal	15
Rumeenia	135
Slovakkia	40
Sloveenia	3
Hispaania	6
Rootsi	4
Ühendkuningriik	14
Horvaatia	21
Kokku	657

Allikas: Euroopa Inimõiguste Kohus (ECtHR), aastaaruanne 2010, Strasbourg, Euroopa Nõukogu, 2011.

Varjupaik, sisseränne ja integratsioon

Rändevood ja vastuvõtutingimused

Raskustest nõuetekohaste vastuvõtutingimuste tagamisel varjupaigataotlejatele on teatatud näiteks Belgia, Itaalia ja Kreeka kohta. Seetõttu võtavad liikmesriigid sageli meetmeid varjupaigataotlejate üldarvu piiramiseks, mis omakorda võib avaldada negatiivset mõju inimõiguste kaitse normidele. Pealegi võivad elamistingimused halveneda näiteks ülerahvastatuse tõttu. Seda võib näha Kreekas, keda on kritiseerinud mitu rahvusvahelist organisatsiooni, näiteks Euroopa Nõukogu piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa komitee. Kreekale on märkimisväärset survet avaldanud rändevood: kõigist Euroopa Liidu maismaapiiri ületanud ebaseaduslikest rändajatest võeti Kreekas vahi alla 2009. aastal ligikaudu 75% ja 2010. aastal peaaegu 90%. Samal ajal on Kreeka varjupaiga- ja rändehaldussüsteem alles arengu alguses, mistõttu piirkontrolli-, kinnipidamis- ja vastuvõtusutlikkus on piiratud. Seda arvesse võttes otsustas osa liikmesriike varjupaigataotlejate üleandmise Kreekale ajutiselt peatada.

FRA VÄLJAANDED

Access to effective remedies: The asylum-seeker perspective („Juurdepäas tõhusatele õiguskaitsevahenditele: varjupaigataotleja vaatenurk”), september 2010

The duty to inform applicants about asylum procedures: The asylum-seeker perspective („Kohustus taotlejaid varjupaigamenetlustest teavitada: varjupaigataotleja vaatenurk”), september 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

Peamised arengud varjupaiga, sisserände ja integratsiooni valdkonnas:

- miinimumnõuete direktiivi 2004/83/EÜ (mis käsitleb nõuetele vastavust ning pagulasseisundi andmist ja selle andmisest keeldumist) sätete selgitamine Euroopa Liidu Kohtu otsustes;
- raskused Euroopa Liidu välispiiride liikmesriikides suurenevale arvule sisserändajatele põhiõiguste tagamisega, eelkõige seoses ebaseaduslike sisserändajate kinnipidamistingimustega;
- varjupaigataotlejate üleandmine Kreekale vastavalt Dublini II määrusele (343/2003/EÜ) peatati, et mitte ohustada üleantavate varjupaigataotlejate põhiõigusi;
- inimõiguste kaitse probleemid seoses ebaseaduslike (sh tagasilükatud varjupaigataotlustega) sisserändajate kinnipidamistingimustega;
- probleemid tagasivõtulepingutest tulenevate kaitsetavadega seoses *tagasisaatmise lubamatuse* põhimõttega;
- integreerimisnõuded alalise elamisloa andmise tingimusena üha rohkemates liikmesriikides;
- arutelu mõnedes liikmesriikides sisserändajatele suuremate poliitiliste õiguste andmise üle.

Tagasisaatmismenetlus – sisserändajate kinnipidamine

2010. aastal kuulutas Euroopa Inimõiguste Kohus Rumeenia, Kreeka ja Malta vastutavaks ebaseaduslike sisserändajate ja varjupaigataotlejate ebaseadusliku kinnipidamise ja ebainimliku kohtlemise eest. Need otsused näitavad, et sisserändajate kohtlemine kinnipidamisel ja tagasisaatmisel on endiselt tundlik põhiõiguste kaitse valdkond. Tagasisaatmisdirektiiviga (2008/115/EÜ) nähakse ette kinnipidamine maksimaalselt 6 kuud, mida võib teatud tingimustel pikendada 18 kuuni. Direktiiv pidi olema üle võetud 2010. aasta detsembriks. Sama aasta novembri seisuga ei olnud väljasaatmiseelse kinnipidamise ega selle teatud liikide maksimumperioodi seadustanud kaheksa ELi liikmesriiki, sealhulgas Eesti, Küpros, Leedu, Malta, Rootsi, Soome, Taani ja Ühendkuningriik.

Dublini režiimi kohased väljasaatmised

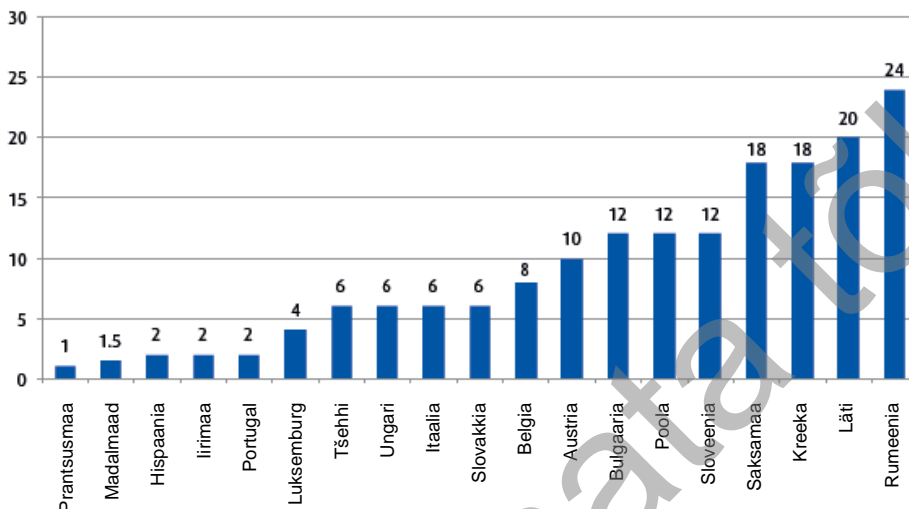
Liikmesriigid, kes annavad varjupaigataotlejad Dublini II määruse alusel taotluste töötlemiseks üle ülekoormatud riikidele, võivad panna taotlejad olukorda, kus nende õigusi rikutakse. Dublini II määrust, nagu kõiki Euroopa Liidu eeskirju, tuleb kohaldada kooskõlas põhiõigustega. Määrus ise võimaldab liikmesriikidel taotlejate üleandmise vastutavatele liikmesriikidele ükshaaval peatada. Võimalust tuleks kasutada juhtudel, kui üleandmine ei oleks kooskõlas inimõiguste tagamise kohustustega.

FRA VÄLJAANDED

Detention of third-country nationals in return procedures („Kolmandate riikide kodanike kinnipidamine tagasisaatmismenetlustes”), september 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_de_tentionen.htm

Joonis 1: maksimaalne kinnipidamisaeg riikide kaupa (kuudes)

Märkus: * Liikmesriikide õigusaktidega päevades või nädalates kehtestatud kinnipidamisaeg on joonisel esitatud kuudes. Riikide puhul, kus kehtib mitu ajavahemikku, on valitud pikim võimalik kinnipidamisaeg. Loetellu on lisatud riigid, kes on kehtestanud maksimaalse ajavahemiku vaid teatavate olukordade puhuks tagasisaatmisele eelneva kinnipidamise käigus – praegusel juhul Madalmaad ja Rumeenia.

Allikas: FRA: Detention of third-country nationals in return procedures („Kolmandate riikide kodanike kinnipidamine tagasisaatmisenetlustes”), Viin 2010

2011. aasta alguses tegi Euroopa Inimõiguste Kohtu suurkoda otsuse kohtuasjas M.S.S. vs. Belgia ja Kreeka. Kohtuasi käsitles afgaani varjupaigataotleja tagasisaatmist Belgiast Kreekasse Dublini II määruse alusel. Euroopa Inimõiguste Kohus tuvastas, et nii Kreeka kui ka Belgia on mõlemad rikkunud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikleid 3 (alandava või ebainimliku kohtlemise keelamine) ja 13 (õigus tõhusale õiguskaitsevahendile). 2010. aasta lõpuks oli Euroopa Inimõiguste Kohtus pooleli 1000 kohtuasja, mis käsitlesid Dublini II määruse kohaldamist varjupaigataotlejatele. Põhiliselt puudutasid need kaebusi Belgia, Madalmaade, Prantsusmaa ja Soome vastu, vaidlustades tagasisaatmise Kreekasse ja Itaaliasse.

FRA VÄLJAANDED

Coping with a fundamental rights emergency – The situation of persons crossing the Greek land border in an irregular manner („Toimetulek põhiõiguste kriisiga – ebaseaduslikult Kreeka maismaapiiri ületavate isikute olukord”), veebruar 2011.

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_vear/2011/bub_asvlum-seekers_en.htm

Piirikontroll ja viisapoliitika

Frontexi volituste läbivaatamine

Lissaboni lepingu jõustumise järel võeti hulk meetmeid põhiõiguste järgimise tõhustamiseks Euroopa Liidu välispiiridel läbiviidud ühisoperatsioonide ajal, mida korraldas mitu Euroopa Liidu liikmesriiki Euroopa Liidu liikmesriikide välispiiril tehtava operatiivkoostöö juhtimise Euroopa agentuuri (Frontexi) juhtimisel. 2010. aasta veebruaris esitas Euroopa Komisjon Frontexi asutamismääruse (KOM(2010) 61) muudatusettepanekud. Need sisaldavad sõnaselgeid viiteid inimõigustele, eelkõige seoses piirivalvurite väljaõppe ja ühisoperatsioonidega. Näiteks sunniviisilise väljasaatmise puhul nõuab see käitumisjuhendi kehtestamist, milles juhendatakse ühiste tagasisaatmislendude korraldamist. Euroopa Liidu Nõukogu nõudmisel ettepanekut muudeti, et võimaldada Frontexil töödelda ühisoperatsioonide käigus tagasisaadetud inimeste isikuandmeid. Euroopa andmekaitseinspektor viitas, et selleks tuleb määruuses esitada selge õiguslik alus ja andmekaitsemeetmed. 2010. aasta lõpul arutati ettepanekut Euroopa Parlamendis ja nõukogus.

Schengeni piirieskirjad

Aprillis 2010 võttis Euroopa Liidu Nõukogu vastu otsuse, millega täiendati Schengeni piirieskirju ning nähti ette Frontexi koordineeritavate mereseireoperatsioonide eeskirjad ja suunised (2010/252/EL). Suunistes käsitletakse otsingu- ja päästeoperatsioonide küsimusi ning päästetud või kinnipeetud isikute maaletoidetamist eelistatult riigis, kust kõnealused isikud teele asusid. Kui päästetuid või kinnipeetuid ei ole võimalik toimetada maale lähteriigis, tuleks nad maale toimetada operatsiooni vastuvõtvas riigis. Seoses nende uute eeskirjadega, mis praegu on Euroopa Kohtus läbivaatamisel, teatas Malta, et lõpetab Frontexi ühisoperatsioonide vastuvõtmise.

Peamised arengud piirikontrolli ja viisapoliitika valdkonnas:

- koostöölepingud Euroopa Liidu liikmesriikide ja kolmandate riikide vahel, mis võimaldavad sisserändajaid kinni pidada ja tagasi saata merepiiridel, töid kaasa ohu, et rahvusvahelise kaitse vajajad ei saa varjupaika taotleda;
- võeti meetmeid tagamaks põhiõiguste järgimine nende operatsioonide kontekstis, mida Frontex koordineerib ELi välispiiridel;
- esimest korda saatis Frontex piirivalve kiirreageerimisrühmad (Rabits) Kreeka nõudmisel Kreeka ja Türgi maismaapiirile;
- Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina biomeetriliste passide ja Taiwani passide omanikele võimaldati viisavaba reisimine.

Infoühiskond ja andmekaitse

Andmete säilitamise direktiiv

2010. aastal jätkus arutelu teemal, kas andmete säilitamise direktiiv (2006/24/EÜ) on kooskõlas põhiõigustega. 2006. aastal vastu võetud direktiiviga kohustatakse telefoni- ja internetiettevõtteid koguma andmeid kõigi oma klientide teavevahetuse kohta. 22. juunil 2010 nõudis üle saja organisatsiooni 23 Euroopa Liidu liikmesriigist ühises kirjas Euroopa Liidu volinikelt Malmströmit, Redingilt ja Kroesilt, et nad „esitaksid ettepaneku kehtetuks tunnistada Euroopa Liidu andmete säilitamise nõuded ja asendada need liiklusandmete kiirendatud säilitamise ja sihtotstarbelise kogumise süsteemiga”. Liikmesriikides nagu näiteks Austria, Belgia, Bulgaaria ja Saksamaa korraldati direktiivi rakendamise vastu riiklikke kampaaniaid. 2009. aasta oktoobris tegi Rumeenia konstitutsioonikohus (*Curtea Constituțională*) otsuse nr 1258, millega kuulutas direktiivi rakendamise riiklikud õigusaktid põhiseaduse vastaseks. 2010. aasta märtsis tunnistati Saksa föderaalne konstitutsioonikohtu (*Bundesverfassungsgericht, BVerfG*) otsusega BvR 256/08 kehtetuks andmete säilitamise direktiivi rakendamise Saksa õigusakt, märkides, et see on „tõsine sekkumine” eraelu puutumatusega seotud õigustesse. Vahepeal teatas Euroopa Komisjon, et 2006. aasta andmete säilitamise direktiiv vaadatakse läbi.

Peamised arengud infoühiskonna ja andmekaitse valdkonnas:

- uute tehnoloogiate kasutuselevõtt tõi kaasa uued põhiõigustega seotud probleemid, mille tagajärjel nõuti Euroopa Liidu andmekaitset käsitlevate õigusaktide ajakohastamist;
- suurenes üksmeel selles, et andmekaitse on rahvusvahelistes lepingutes, eelkõige broneeringuinfot ja Swifti käsitlevates lepingutes väga oluline küsimus;
- tekkisid poliitilised ja õiguslikud probleemid seoses eraettevõtete suurenevate kohustustega säilitada sideandmeid (telefoni- ja internetiinfot);
- andmekaitseasutuste sõltumatusest kujunes küsimus, mida arutati Euroopa Kohtus;
- jätkusid poliitilised arutelud lennujaamades turvaseadmetena kasutatavate turvaskannerite mõju üle;
- andmekaitse ja teabe saamise õiguse vahelist tasakaalu käsitleti Euroopa Kohtus.

Uued tehnoloogiad ja nendega seotud probleemid

Uute tehnoloogiate mõju käsitleti mitmes Euroopa Nõukogu deklaratsioonis. Näiteks tekitas teatud küsimusi Google Street View' arendus. Selle kaudu pakutakse paljude maailma linnade panoraamvaateid tänava eri punktidest. Vaadete salvestamiseks saadab Google linnadesse selleks spetsiaalselt kohandatud autod. Selle tulemusena alustati arutelusid ja mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis (nagu Austria, Hispaania, Itaalia, Saksamaa ja Sloveenia) ka menetlusi. Saksamaal nõudis andmekaitse ja infovabaduse liiduvolinik (*Bundesbeauftragter für den Datenschutz und die Informationsfreiheit, BfDI*) keskse registri loomist kaebuste jaoks, mis käsitlevad internetis isikuandmete avaldamist, sh Google Street View-taolisi teenuseid. *Bundesrat* võttis vastu seaduse, millega muudetakse Saksamaa andmekaitse seadust (*Bundesdatenschutzgesetz, BDSG*), et tagada isikuandmete parem kaitse internetipõhiste geograafiliste teabeteenuste puhul, nagu Google Street View.

FRA VÄLJAANDED

The use of body scanners: 10 questions and answers („Turvaskannerite kasutamine: kümme küsimust ja vastust“), juuli 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/opinions/op-bodyscanner_en.htm

Euroopa Liidu tasandil arutati turvaskannerite teemat üksikasjalikult. 15. juunil 2010 avaldas Euroopa Komisjon teatise turvaskannerite kasutamise kohta Euroopa Liidu lennujaamades (KOM(2010) 311). Selles väideti, et ühtlustamine on võimalik ainult Euroopa ühtse lähenemise teel, milles võetakse arvesse selliste skannerite kasutamist käsitlevaid Euroopa Liidu põhiõiguste nõudeid.

Andmekaitseasutuste staatus

2010. aastal kerkis päevakorrale Euroopa Liidu liikmesriikide andmekaitseasutuste sõltumatus, nende volitused ja vahendid. Kohtuasjas Euroopa Komisjon vs. Saksamaa (C-518/07) avaldas Euroopa Kohus esimest korda oma seisukoha andmekaitse järelevalveasutuste sõltumatuse kohta. Kohus lähtus rangetest kriteeriumidest ning tuvastas, et Saksamaa liidumaade tasandi andmekaitseasutused, kes vastutavad järelevalve teostamise eest isikuandmete töötlemisel eraõiguslikes asutustes, ei olnud piisavalt sõltumatud, sest nad on allutatud riiklikule järelevalvele. 2010. aasta juunis nõudis Euroopa Komisjon Ühendkuningriigilt riikliku andmekaitseasutuse, teabevoliniku ameti (*Information Commissioner's Office, ICO*) volituste suurendamist, et viia need vastavusse Euroopa Liidu õigusega. 2010. aasta detsembris pöördus Euroopa Komisjon Austria andmekaitseasutuse ebapiisava sõltumatuse tõttu Euroopa Kohtusse. FRA

FRA VÄLJAANDED

Data protection in the EU: the role of National Data Protection Authorities („Andmekaitse Euroopa Liidus: riiklike andmekaitseasutuste roll“), mai 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

kogutud andmete kohaselt kasvas Hispaanias, Prantsusmaal ja Saksamaal ajavahemikul 2007–2010 andmekaitseasutustele eraldatud inimressursside ja rahaliste vahendite hulk märgatavalt. Olulist langust täheldati aga Eestis, Iirimaa, Lätis, Leedus ja Slovakkias.

Lapse õigused ja lastekaitse

Võitlus laste seksuaalse kuritarvitamise ja ekspluateerimisega

2010. aasta märtsis võttis Euroopa Komisjon vastu olemasoleva raamistiku läbivaatamiseks direktiivi ettepaneku, milles käsitletakse laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lapsporno vastast võitlust (KOM(2010) 94 lõplik). See käsitleb kriminaalõigust, sealhulgas laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise kõige raskemate vormide (mis ei sisaldu praegu Euroopa Liidu õigusaktides) kriminaliseerimist; kriminaaluurimist ja kriminaalmenetluste algatamist ning infotehnoloogilise keskkonna arengut, sealhulgas uusi seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise vorme, mida soodustab interneti kasutamine. Peale selle hõlmab ettepanek riiklike mehhanismide kasutuselevõttu juurdepääsu tõkestamiseks lapspornot sisaldavatele veebisaitidele koos meetmetega sisu allikast eemaldamiseks õiguskaitsesutuste või politsei järelevalve all.

2010. aasta juulis jõustus Euroopa Nõukogu konventsioon laste kaitse kohta seksuaalse ärakasutamise ja kuritarvitamise eest (Euroopa Nõukogu lepingud (CETS) nr 261). Kõnealune konventsioon on esimene rahvusvaheline dokument, mis käsitleb

Peamised arengud lapse õiguste valdkonnas:

- Euroopa Komisjon võttis 2011. aasta alguses vastu lapse õigusi käsitleva Euroopa Liidu tegevuskava, mis sisaldab 11 meedet;
- Euroopa Liidu tasandil jõuti kokkuleppele inimkaubanduse ennetamist ja selle vastast võitlust ning ohvrikaitset käsitleva direktiivi teksti lõppversioon; direktiivis pööratakse erilist tähelepanu laste kaitsele;
- Euroopa Nõukogu võttis vastu lapsesõbraliku õigusemõistmise suunised ning soovitusete puudega laste toimetuleku tagamiseks kogukonnas ja väljaspool hoolekandeesutusi;
- kadunud laste otsimise Euroopa abitelefoni 116 000 töötas üksnes Euroopa Liidu 13 liikmesriigis;
- Euroopa Liidu liikmesriikides korraldatud uuringutest laste väärkohtlemise kohta hoolekandeesutustes või nende töötajate poolt laekusid muret tekitavad tulemused;
- FRA uurimistulemustes rõhutati, et rände või varjupaiga taotlemise kontekstis ei majutata vanematest lahutatud lapsi sageli nõuetekohaselt, alati ei ole riiki saabumisel kättesaadav arstlik läbivaatus, varjupaiga määramise kord ei ole tihti lapsesõbralik ning eestkoste kvaliteet erineb Euroopa Liidu liikmesriigiti märgatavalt;
- lastega seksuaalse ja sunniviisilise töö eesmärgil kaubitsemise kohta ei ole põhjalikke soo alusel eristatud andmeid; registreeritud juhtumites oli tuvastatud kaubitsemisohvrite arv väga väike.

kõiki lastevastase vägivalda vorme. Ühtlasi hõlmab konventsioon seksiturismi ning laste seksuaalsel eesmärgil ahvatlemist info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel (mida nimetatakse ka peibutamiseks). Ainsate Euroopa Liidu liikmesriikidena ratifitseerisid konventsiooni 2010. aasta lõpuks Kreeka, Madalmaad, Prantsusmaa ja Taani.

Saatjata ja vanematest lahutatud laste õigused

Mõlemast vanemast või peamistest hooldajatest lahutatud lapsed on eriti haavatavad, eelkõige rände kontekstis. Komisjoni 6. mail 2010 vastu võetud saatjata alaealisi käsitlevas tegevuskavas aastateks 2010–2014 määratletakse mitu probleemi ja kavandatakse lahendusi (KOM(2010) 213 lõplik). Peamised tegevussuunad hõlmavad ebaturvalise rände ja lastega kaubitsemise ennetamist, menetluslike tagatise (mis hõlmavad ka vanuse kindlaksmääramise ja perekonnaliikmete otsimise küsimusi) ja nende vastuvõtmist Euroopa Liidus, ning püsivate lahenduste leidmist, sealhulgas perekonna taasühendamise küsimusi. Kõnealused tegevussuunad tuleb ellu viia rea meetmete abil, mis ei piirdu immigratsioonipoliitikaga, vaid tegelevad ka rände algpõhjustega. Tegevuskavas toetatakse eestkoste ja õigusliku esindatuse ühtsete tingimuste vastuvõtmist ning soovitatakse pädeval ametiasutusel teha iga saatjata lapse tulevikku käsitlev otsus võimalikult kiiresti, eelistatavalt kuue kuu jooksul. Otsuses tuleks võtta arvesse liikmesriikide kohustust proovida leida üles perekonnaliikmed ja uurida muid võimalusi lapse reintegreerimiseks päritoluriiki, hinnates sealjuures, milline lahendus on lapsele kõige parem. See võib sisaldada rahvusvahelise kaitse alla võtmist ja ümberasustamist Euroopa Liidus. Komisjoni teatistes täheldatakse, et laste tagasipöördumine on vaid üks paljudest valikuvõimalustest, „sest probleem on palju keerukam ja mitmemõõtmelisem ning liikmesriikide õigused saatjata alaealiste suhtes võetavate meetmete üle otsustades on selgelt piiritletud”.

FRA VÄLJAANDED

Separated, asylum-seeking children in European Union Member States, Summary Report („Vanematest lahutatud, varjupaika otsivad lapsed Euroopa Liidu liikmesriikides. Kokkuvõttev aruanne”), aprill 2010

Separated, asylum-seeking children in European Union Member States, Comparative report („Vanematest lahutatud, varjupaika otsivad lapsed Euroopa Liidu liikmesriikides. Võrdlev aruanne”), detsember 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

Võrdsus ja diskrimineerimiskeeld

Peamised arengud võrdsuse ja diskrimineerimiskeelu valdkonnas:

- Euroopa Liidu Nõukogus jätkusid läbirääkimised nn horisontaalse direktiivi üle;
- Euroopa Liidu liikmeriigid võtsid vastu uusi õigusakte ja muutsid olemasolevaid, et võtta üle võrdõiguslikkuse direktiivid, täpsemalt rassilise võrdõiguslikkuse direktiiv (2000/43/EÜ), tööhõivealase võrdõiguslikkuse direktiiv (2000/78/EÜ), direktiiv meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses kaupade ja teenuste kättesaadavuse ja pakkumisega (2004/113/EÜ) ning soolise võrdõiguslikkuse direktiiv (uuestisõnastamine) (2006/54/EÜ);
- võrdõiguslikkusega tegelevatele asutustele laekunud kaebuste arv oli Euroopa Liidus erinev. Hoolimata Euroopa Liidu 12 liikmesriigis registreeritud kaebuste arvu kasvust, püsisid üldnäitajad madalad. Mõne võrdõiguslikkusega tegeleva asutuse volitusi laiendati, et hõlmata rohkem diskrimineerimise aluseid;
- võeti vastu direktiivid vanemapuhkuse (2010/18/EL) ning füüsilisest isikust ettevõtjatena tegutsevate meeste ja naiste võrdõiguslikkuse kohta (2010/41/EL), samuti meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamise viieaastane strateegia perioodiks 2010–2015; jätkusid läbirääkimised rasedate töötajate direktiivi üle;
- avati ametlikult Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituut (EIGE);
- Euroopa Liit ratifitseeris ÜRO puudega inimeste õiguste konventsiooni, mille ratifitseerisid 2010. aastal veel 4 liikmesriiki; konventsiooni ratifitseerinud liikmesriike on nüüd kokku 16. Euroopa Komisjon võttis vastu Euroopa puudega inimeste strateegia (KOM(2010) 636 lõplik) ja mõned liikmesriigid jätkasid tegutsemist selle nimel, et pakkuda puudega inimestele iseseisva elu võimalusi ja kaasavat haridust;
- Euroopa Nõukogu ministrite komitee võttis vastu üksikasjaliku soovitusel diskrimineerimise kohta seksuaalse suuniluse ja soolise identiteedi alusel ((CM/Rec(2010) 5), samal ajal võttis parlamentaarne assamblee vastu samateemalise soovitusel ja resolutsiooni (soovitus 1915 ja resolutsioon 1728). Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika ja meetmed mõnes liikmesriigis hoogustasid samasooliste paaride ja transseksuaalide õiguste arengut ning seksuaalvähemuste paraadide korraldamist;
- usu alusel diskrimineerimist vaadeldi kohtuotsustes, mis käsitlesid ususümbolite kasutamist töö ja koolis usundiõpetuse tundides;
- nii eakate kui ka noorte osaluse edendamine tööturul pälvis tähelepanu Euroopa Komisjoni algatustes;
- mõne liikmesriigi kohtutes ja võrdõiguslikkusega tegelevates asutustes tehti edusamme mitmekordse diskrimineerimise tõkestamiseks.

Kaitse (eba)võrdne tase ja võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste reform

Euroopa Liidu tasandil jätkuvad nõukogus läbirääkimised nn horisontaalse direktiivi üle. Kõnealuse direktiiviga laiendatakse kaitsetaset, mida praegu Euroopa Liidu õiguses tagatakse etnilise diskrimineerimise korral, ka kõikidele teistele diskrimineerimise vormidele. Riigi tasandil tühistati mitmes liikmesriigis „hierarhia”, mis võimaldas rassilise ja etnilise päritolu alusel paremat kaitset kui muudel juhtudel. Selle tulemusena jäi 2010. aastal vaid üheksas liikmesriigis kehtima eri liiki diskrimineerimise puhul erinev kaitsetase. Võrdõiguslikkuse asutustes võis 2010. aastal märgata olulisi edusamme. Kaebuste või abitaotluste arv kasvas 12 liikmesriigis 21st, mille kohta olid 2010. aasta andmed olemas. Praeguste mehhanismide institutsiooniline reform, millega muu hulgas laiendati volitusi muude diskrimineerimise aluste kaasamiseks, viidi läbi Eestis, Prantsusmaal ja Taanis. ÜRO lepingu organid, eelkõige rassilise diskrimineerimise komitee, on tõhustanud perioodilise läbivaatamise käigus järelevalvet võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste üle.

FRA VÄLJAANDED

EU-MIDIS Data in Focus 3: Rights awareness and equality bodies („Euroopa Liidu vähemuste ja diskrimineerimise uuringu (EU-MIDIS) 3. eriaruanne: õiguste puudulik tundmine ja võrdõiguslikkusega tegelevad asutused”), mai 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/pub_dif3_en.htm

Puude alusel diskrimineerimise vastase võitluse tugevdamine

2010. aasta detsembris ühines Euroopa Liit mitme liikmesriigi kõrval esimest korda ÜRO inimõigusi käsitleva lepinguga: ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooniga. 2010. aastal ratifitseerisid konventsiooni veel 4 liikmesriiki (Leedu, Läti, Prantsusmaa ja Sloveenia), mille tulemusel oli konventsiooni ratifitseerinud 27st liikmesriigist kokku 16. Liikmesriikide tasandil jätkusid puude alusel diskrimineerimise juhtumid. Ühtlasi peegeldab see Euroopa Nõukogu ministrite komitee soovitusel 2010. aasta veebruaris võetud seisukohta puudega laste toimetuleku kohta kogukonnas ja väljaspool hoolekandetasutusi (CM/Rec(2010) 2).

Areng seksuaalsete sättemuste ja transseksuaalide õiguste valdkonnas

2010. aastal võttis Euroopa Nõukogu ministrite komitee vastu soovitusel seksuaalse sättemuste ja identiteedi alusel diskrimineerimisega võitlemise meetmete kohta, milles sätestatakse valitsustevahelisel tasandil kõige ulatuslikum poliitiline kohustus kaitsta homo-, bi- ja transseksuaalsete inimeste õigusi (CM/Rec(2010) 5). Õiguslikul tasandil rõhutas Euroopa Inimõiguste Kohus kohtuasjas Schalk ja Kopf vs. Austria, et samasooliste abielu lubamine tuleks jätta riikide otsustada. Samal ajal tunnistas kohus „kiiret arengut ühiskonna suhtumises samasoolistesse paaridesse” ning et stabiilses *de facto* partnerluses koos elav samasooline paar kuulub perekonnaelu mõiste määratlusse.

Samuti võis 2010. aastal märgata olulist arengut transseksuaalide õiguste valdkonnas. Prantsusmaal eemaldati transseksuaalsus „pikaajaliste psühhiaatriliste seisundite” loetelust. Portugalis võeti vastu uus soovahetuse õigusliku tunnustamise seadus. Lisaks tunnistati Saksamaal pärast föderaalset konstitutsioonikohtu (*Bundesverfassungsgericht, BVerfG*) otsust kehtetuks nõue, et isik peab ametlikes dokumentides registreeritud soo muutmiseks kõigepealt oma abielu lahutama. Austrias otsustasid kohtud, et soovahetusoperatsiooni ei või seada eeltingimuseks isiku nime ja soo muutmisele dokumentides. Ning Malta konstitutsioonikohus tuvastas ühes oma otsuses, et olukord, kus transseksuaalsel naisel ei ole õigust abielluda oma meespartneriga, rikub Euroopa inimõiguste konventsiooni artiklis 12 sätestatud abiellumise õigust. Varjupaigaõiguse valdkonnas laiendasid kuus Euroopa Liidu liikmesriiki – Hispaania, Läti, Malta, Poola, Portugal ja Soome – kaitset homo- ja biseksuaalsetele ohvritele, millega konkreetselt sellist kaitset võimaldavate liikmesriikide koguarv kasvas 23ni.

FRA VÄLJAANDED

Homophobia, transphobia and discrimination on grounds of sexual orientation and gender identity, 2010 Update – Comparative legal analysis („Homofobia, transfoobia ja diskrimineerimine seksuaalse sättumuse ja soolise identiteedi alusel, ajakohastatud 2010. Võrdlev õiguslik analüüs”), november 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

Rassism ja etniline diskrimineerimine

Etniline diskrimineerimine ja andmekogumise vajadus

Tundub, et mitmes Euroopa Liidu liikmesriigis paraneb teadlikkus andmete kogumise vajalikkusest. Näiteks Prantsusmaal ei sisalda rahvaloendus mingeid etnilisi andmeid, hoolimata rassilise diskrimineerimise komitee soovitusel, mida korraldati augustis 2010. Sellegipoolest asutas Prantsuse mitmekesisuse ja võrdsete võimaluste volinik (*Commissaire à la diversité et à l'égalité des chances*) komitee mitmekesisuse ja diskrimineerimise mõõtmiseks ja hindamiseks (Comedd). See avaldas oma uurimistulemused 2010. aasta veebruaris ja andis mitu soovitusi, sealhulgas selliste uurimistegevuse ja eksperimentaaluuringute edendamise, milles kasutatakse diskrimineerimise mõõtmiseks alternatiivseid vahendeid, nagu lähtumine perekonnanimedest, kohapealsed vaatlused ja võimaluse korral küsimused isiku enesekohase etnilise määratluse kohta. Olulisi andmeid saab koguda ka diskrimineerimise katsega. Saksamaal alates 1990. aastate keskpaigast tehtud esimese diskrimineerimise süstemaatilise katseuuringu tulemused avaldati 2010. aasta veebruaris ja need näitavad, et türgipärase nimega kandidaatide juurdepääs tööturule on diskrimineerimise tõttu raskendatud. Uurijad tegid katse 528 avalikult väljakuulutatud praktikakohaga ja avastasid, et türgipärase nimega kandidaatide puhul oli tõenäosus, et tööandja nendega uuesti ühendust võtab, 14% väiksem kui saksa päritolu isikute puhul, kusjuures diskrimineerimise määr oli märksa kõrgem väikeettevõtetes.

Peamised arengud rassismi ja etnilise diskrimineerimise tõkestamise valdkonnas:

- kõige rohkem esines diskrimineerimist tööhõives; juhtumid hõlmasid diskrimineerimist töökuulutustes, värbamisprotsessis, töötingimustes ja vallandamistel;
- arstiabi kättesaadavus olenes endiselt keelebarjääride ja kultuuriliste erinevuste ületamisest. Ebaseaduslike sisseändajate puhul olenes see sellest, kas meditsiinitöötajad on kohustatud dokumentideta isikutest võimudele teatama;
- ehkki ametlikud õiguslikud ja haldustõkked sotsiaalkorterite saamisele olid olemas vaid mõnes liikmesriigis, viitavad olemasolevad tõendid sellele, et vähemused elavad nii otsese kui ka kaudse diskrimineerimise tagajärjel jätkuvalt vähem kvaliteetsetes eluruumides;
- segregatsioon hariduses puudutas mõnes liikmesriigis jätkuvalt peamiselt roma lapsi. Dokumentideta sisseändajate laste juurdepääs haridusele oli tõkestatud mõnes liikmesriigis, kus koolide juhtkonnal on kohustus koguda ja edastada teavet õpilaste ja nende vanemate õigusliku seisundi kohta;
- mitu liikmesriiki tegi ettevalmistusi rassi või etnilise kuuluvuse kohta andmete kogumiseks, mis on oluline edusamm võimalike diskrimineerivate tavade registreerimise ja tuvastamise suunas;
- enamikus liikmesriikides, kus kogutakse andmeid rassismist ajendatud kuritegevuse kohta, suurenes registreeritud juhtumite arv.

FRA VÄLJAANDED

Racism, ethnic discrimination and exclusion of ethnic minorities in sport: a comparative view of the situation in the European Union („Rassism, etniline diskrimineerimine ja etniliste vähemuste tõrjutus spordis: võrdlev ülevaade olukorrast Euroopa Liidus”), oktoober 2010.

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

Nõukogu raamotsus rassismi ja ksenofoobia kohta

28. novembriks 2010 pidid Euroopa Liidu liikmesriigid üle võtma Euroopa Liidu õigusakti, millega nähakse ette liikmesriikides rassismi ja ksenofoobia ilminguid sisaldavaid süütegusid käsitlevate seaduste ühtlustamine (2008/913/JSK). Rassistlik ja ksenofoobne käitumine peab olema kõikides liikmesriikides süütegu ja karistatav tõhusa, proportsionaalse ja hoiatava, maksimaalselt vähemalt ühe- kuni kolmeaastase vanglakaristusega. 2010. aasta lõpuks ei olnud kõik liikmesriigid veel jõudnud oma rakendusmeetmetest teatada. Kohe, kui see protsess on lõpetatud ja tekstid tõlgitud, alustab Euroopa Komisjon raamotsuse ülevõtmise analüüsi.

FRA VÄLJAANDED

The impact of the Racial Equality Directive – Views of trade unions and employers in the European Union („Rassilise võrdõiguslikkuse direktiiv. ELi ametiühingute ja tööandjate seisukohad”), november 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

FRA VÄLJAANDED

Experience of discrimination, social marginalisation and violence: A comparative study of Muslim and non-Muslim youth in three EU Member States („Diskrimineerimise, sotsiaalse tõrjutuse ja vägivalda kogemused: moslemi- ja mittemoslemi noorte võrdlusuuring kolmes Euroopa Liidu liikmesriigis”), oktoober 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

FRA VÄLJAANDED

Understanding and preventing discriminatory ethnic profiling: A Guide („Etniliste kuvandite alusel diskrimineerimise mõistmine ja tõkestamine: juhis”), oktoober 2010.

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

EU-MIDIS Data in Focus 4: Police stops and minorities („Euroopa Liidu vähemuste ja diskrimineerimise uuringu (EU-MIDIS) 4. eriaruanne: Kinnipidamised politsei poolt ja vähemused”), oktoober 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

ELi kodanike osalemine liidu demokraatlikus toimimises

Puudega inimeste hääleõiguse piiramine

FRA uurimistöö näitas, et enamik liikmesriikide puudega inimestest, kes on kaotanud õigus- ja teovõime, jäävad ilma ka hääleõigusest. See seab kahtluse alla kokkusobivuse ÜRO nõuetega, mis on tagatud ÜRO puudega inimeste õiguste konventsiooni artikliga 29. Sarnaseid kahtlusi väljendati ka Euroopa Inimõiguste Kohtule. Kohtuasjas nr 38832/06: Alajos Kiss vs. Ungari tuvastas kohus, et vaimse häire tõttu eestkostel oleva isiku hääleõiguse automaatse äravõtmisega rikutakse Euroopa inimõiguste konventsiooni protokoll nr 1 artiklit 3. Ungari põhiseaduse kohaselt ei ole eestkostel oleval inimesel hääleõigust. Euroopa Inimõiguste Kohus ei tunnustanud hääletamise absoluutse keelamise kehtivust osalisel eestkostel olevate inimeste puhul isiku tegelikke võimeid arvestamata. Kohtunikud leidsid, et kaebuse esitaja hääleõiguse piiramise seaduslikkust oleks kinnitada saanud vaid individuaalne õiguslik hinnang.

Euroopa kodanikualgatus

Euroopa kodanikualgatus korras võeti Lissaboni lepingus kasutusele üldsuse uus Euroopa Liidu tegevuses osalemise vorm.

Euroopa Liidu lepingu artikli 11 lõikes 4 sätestatakse, et „vähemalt miljon kodanikku märkimisväärsest arvust liikmesriikidest võivad kutsuda Euroopa Komisjoni üles esitama talle antud volituste piires asjakohase ettepaneku küsimustes, mille suhtes kodanike arvates on vaja aluslepingute rakendamiseks vastu võtta liidu õigusakt”. Kõnealuse uue otsedemokraatia vahendi kasutamise üksikasjad esitati Euroopa Parlamendi määruses, millele Euroopa Liidu Nõukogu andis oma heakskiidu 2010. aasta lõpus. Määrus võeti ametlikult vastu 14. veebruaril 2011. Selles sätestatakse, et nõutavad üks miljon allkirja peaksid pärinema vähemalt ühest neljandikust liikmesriikidest.

Peamised arengud osalemise valdkonnas:

- muude ELi liikmesriikide kodanike vähese osalemise tõttu kohalikel ja Euroopa Parlamendi valimistel alustati arutelusid valimisreformi üle kõnealusel valdkonnas;
- Euroopa Inimõiguste Kohus laiendas oma praktikat, mis käsitleb õigust vabadele valimistele (Euroopa inimõiguste konventsiooni protokoll nr 1 artikkel 3);
- pärast poliitilise konsensuse saavutamist kodanikualgatus määruse üle 2010. aasta lõpus võeti 2011. aasta veebruaris ametlikult vastu määrus ja seda on võimalik kohaldada alates 1. aprillist 2012.

FRA VÄLJAANDED

The right to political participation of persons with mental health problems and persons with intellectual disabilities („Vaimsete häirete ja vaimse mahajäämusega isikute poliitilise osaluse õigus”), november 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

Tõhusa ja sõltumatu õiguskaitse kättesaadavus

Euroopa Liidu algatused kriminaalmenetlusõiguse valdkonnas

Lissaboni lepingu jõustumisega viidi endine kolmas samm – poliitsei- ja õiguskooostöö kriminaalasjades – seadusandliku tavamenetluse ja, mis veelgi olulisem, Euroopa Kohtu jurisdiktsiooni alla. 2010. aastal esitati mitu seadusandlikku algatust, mis on kaudselt seotud õiguskaitse kättesaadavusega riigi tasandil. Oktoobris 2010 võeti vastu direktiiv õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses (2010/64/EL). Sellega tagatakse kahtlustatavatele või süüdistatavatele isikutele õigus kõikide oluliste dokumentide või nende oluliste osade kirjalikule ning kõikide kohtuistungite ja ülekuulamiste suulisele tõlkele, samuti

suulisele tõlkele advokaatidega kohtumiste ajal. Oma õigustest võivad need isikud loobuda alles siis, kui neile on kõigepealt antud õigusnõu või tutvustatud põhjalikult sellise sammu tagajärgi. Kas suulise ja kirjaliku tõlke kvaliteet ja ulatus on piisav, otsustab konkreetse kohtuasja kohtunik. 2010. aasta juulis võttis Euroopa Komisjon vastu kuriteos kahtlustatavate „õiguste teatise” ettepaneku, et võtta kasutusele kriminaalmenetluses teabe saamise õiguse ühtsed miinimumnõuded (KOM(2010) 392 lõplik). Muude ettepanekute hulka kuulub seitsme liikmesriigi Euroopa uurimismääruse algatus (JAI(2010) 3).

Õiguskaitse kättesaadavus kui peamine põhiõigustega seotud probleem

Õiguskaitse kättesaadavus on iseseisev õigus, mille kaudu teostatakse teisi olulisi põhiõigusi. Samas ei ole sõltumatu ja tõhusa õiguskaitse kättesaadavus siiski

Peamised arengud õiguskaitse kättesaadavuse valdkonnas:

- esimese sammuna Euroopa Liidu tegevuskava rakendamisel, mille eesmärk on tugevdada kahtlustatavate või süüdistatavate isikute menetlusõigusi kriminaalmenetluses, võeti vastu Euroopa Liidu direktiiv õiguse kohta suulisele ja kirjalikule tõlkele kriminaalmenetluses (2010/64/EL);
- mitu Euroopa Liidu liikmesriiki alustas oma kohtute reformimist, võttes sealhulgas meetmeid kohtumenetluse lühendamiseks ja sõltumatuse suurendamiseks;
- mitu liikmesriiki võttis meetmeid riiklike inimõiguste kaitse organisatsioonide asutamiseks või tugevdamiseks.

FRA VÄLJAANDED

FRA Opinion on the draft Directive regarding the European Investigation Order („Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti arvamus Euroopa uurimismäärust käsitleva direktiivi eelnõu kohta”), veebruar 2011

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/opinions/op-eio_en.htm

FRA VÄLJAANDED

Access to effective remedies: The asylum-seeker perspective („Juurdepäas tõhusatele õiguskaitsevahenditele: varjupaigataotleja nägemus”), september 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year2010/pub_asylum-seekers_en.htm

alati tagatud. 2010. aastal tuvastas Euroopa Inimõiguste Kohus rikkumisi 636 kohtuasjas 26 Euroopa Liidu liikmesriigi vastu, millest 115s rikuti õigust õiglasele kohtupidamisele. Probleemi ulatust mõistes võttis Euroopa Nõukogu ministrite komitee vastu liikmesriikide soovitusete tõhusate vahendite kohta pikaleveninud menetluste puhul (CM/Rec(2010) 3), millele on lisatud heade tavade juhend. FRA aastaaruandes määratletakse kõnealuse probleemi lahendamise meetmed eri liikmesriikides, sealhulgas Bulgaarias („reservadvokaatide” kasutamine), Küprosel (menetluse pikkuse kohta on võimalik esitada kaebus igas kohtuastmes), Lätis (kohtule anti õigus määrata väiksem karistus, kui menetlus ei olnud mõistlikul ajal lõpetatud) ja Saksamaal (seaduseelnõu, millega nähakse ette viivitusest põhjustatud materiaalse ja mittemateriaalse kahju hüvitamine). Lisaks sisaldab aastaaruanne näiteid meetmetest, mida on võetud eri liikmesriikides kohtute sõltumatuse suurendamiseks.

Riiklikud inimõiguste kaitse organisatsioonid ja võrdõiguslikkusega tegelevad asutused

Riiklikel inimõiguste kaitse organisatsioonidel koos võrdõiguslikkusega tegelevate asutustega on märkimisväärsed väljavaated parandada õiguskaitse kättesaadavust või tagada selle vahetu kättesaadavus. Täielikult Pariisi põhimõtetele vastavatel riiklikel inimõiguste kaitse organisatsioonidel, s.o A-staatusega organisatsioonidel on kõnealuse rolli täitmiseks paremad eeldused. ÜRO Peaassamblees 1993. aastal vastu võetud Pariisi põhimõtetes esitatakse autoriteetsed juhised volituste kohta, mida vajavad sõltumatud ja tõhusad, riigi tasandil inimõigusi kaitsvad ja edendavad organisatsioonid.

2010. aastal, kui Šoti riiklikule inimõiguste kaitse organisatsioonile omistati A-staatust, ulatus A-staatusega riiklike inimõiguste kaitse organisatsioonide arv Euroopa Liidus kokku 12ni kümnes liikmesriigis, kusjuures Ühendkuningriigis on kolm organisatsiooni. Neljas liikmesriigis, kus akrediteeritud organisatsioone ei ole s.o Itaalias, Küprosel, Rootsis ja Soomes, astuti 2010. aastal otsustavaid samme riiklike inimõiguste kaitse organisatsioonide asutamiseks, millel on eeldusi saada A-staatust.

FRA VÄLJAANDED

National Human Rights Institutions in the EU Member States („Riiklikud inimõiguste kaitse organisatsioonid Euroopa Liidu liikmesriikides”), mai 2010

Vt: http://fra.europa.eu/fraWebsite/research/publications/publications_per_year/2010/pub_asylum-seekers_en.htm

Tabel 2: Riiklikud inimõiguste kaitse organisatsioonid Euroopa Liidu liikmesriikides ja Horvaatias (akrediteeringu staatuse järgi)

Staatuse	Riik
A	Hispaania, Iirimaa, Kreeka, Luksemburg, Poola, Portugal, Prantsusmaa, Saksamaa, Taani, Ühendkuningriik*, Horvaatia
B	Austria, Belgia , Madalmaad , Slovakkia, Sloveenia
C	Rumeenia
Akrediteerimata	Bulgaaria, Eesti, Itaalia , Küpros , Läti, Leedu, Malta, Rootsi , Soome , Tšehhi, Ungari

Märkused: * Riiklike inimõiguste kaitse organisatsioonide rahvusvahelises koordineerimiskomitees esindab Briti võrdõiguslikkuse ja inimõiguste komisjon Ühendkuningriiki koos Põhja-Iirimaa inimõiguste komisjoni ja Šotimaa inimõiguste komisjoniga.

Paksus kirjas märgitud riigid kavatsevad lähitulevikus taotleda oma riiklike inimõiguste kaitse organisatsioonile kõrgemat akrediteeringut.

Allikas: Riiklike inimõiguste kaitse organisatsioonide rahvusvaheline koordineerimiskomitee, riiklike organisatsioonide staatuse kaart, 1. jaanuar 2010.

Ohvrikaitse

Ohvrite õigustega seotud nõudmiste areng Euroopa tasandil

2010. aasta lõpus arutasid Euroopa Parlament ja Euroopa Liidu Nõukogu Euroopa Komisjoni kavandatud inimkaubanduse tõkestamise direktiivi. Direktiivis kasutatakse kolmesuunalist lähenemist inimkaubandusele – ennetamist, kaitset ja süüdistuse esitamist – ning püütakse ohvritele antavat abi ja toetust mitmekesistada. See avaldub konkreetselt kolmes lapsohvrid käsitlevas artiklis. Peale selle käivad praegu läbirääkimised 12 liikmesriigi algatatud Euroopa lähenemiskeelu (JAI(2010) 2) üle. See on suunatud isikutevahelise vägivalla juhtumitele, et kaitsta ohvrid Euroopa Liidu piiriüleste juhtumite puhul. 2010. aasta detsembris läbis eelnõu Euroopa Parlamendis esimese lugemise. Lisaks toimusid 2010. aastal ka arutelud selleks, et selgitada välja, kuidas tuleks Euroopa Liidu olemasolevaid õigusakte ohvrite vajaduste paremaks rahuldamiseks muuta või asendada. Praegu hõlmab ohvrite vajadusi raamotsus ohvrite seisundi kohta kriminaalmenetluses (2001/220/JSK) ja direktiiv kuriteohvritele hüvitise maksmise kohta (2004/80/EÜ). Mis puutub Euroopa Nõukogu standarditesse, siis ratifitseeris 2010. aastal mitu liikmesriiki, sealhulgas Iirimaa, Itaalia, Madalmaad ja Rootsi, Euroopa Nõukogu inimkaubanduse vastu võitlemise 2005. aasta konventsiooni. Euroopa Nõukogu ministrite komitee võttis vastu ka lapsesõbraliku õigusemõistmise suunised, mille eesmärk on kaitsta lapse õigusi kohtumenetluses.

Peamised arengud ohvrikaitse valdkonnas:

- Euroopa Liidu tasandil parandati ohvrite õiguskaitset algatustega, nagu näiteks inimkaubanduse tõkestamise direktiiv (KOM(2010) 95 lõplik) ja kavandatav Euroopa lähenemiskeeld (JAI(2010) 2), ning alustati arutelusid uue ohvrite direktiivi üle;
- ohvrikaitstes sätestati rangemad standardid, nagu näiteks lapsesõbraliku õigusemõistmise suuniste vastuvõtmine Euroopa Nõukogus ning inimkaubanduse vastu võitlemise konventsiooni ratifitseerimine mitmes liikmesriigis;
- riigi tasandil tehti edusamme ohvrite olukorra parandamiseks, sealhulgas parandati juurdepääsu hüvitistele ja ohvrite õiguste teabele kohtumenetluse kontekstis;
- nii Euroopa Liidu Nõukogu kui ka Euroopa Komisjon tegid jõupingutusi naistevastase vägivalla tõkestamiseks;
- võeti meetmeid ohvrite andmete kogumise tõhustamiseks Euroopa Liidu ja liikmesriigi tasandil.

Ohvrite teavitamine ja hüvitise maksmine riigi tasandil

FRA tänavuses aastaaruandes kirjeldatakse paljusid riikide tasandil tehtud edusamme, sealhulgas üleriigilise ohvrite abistamise võrgustiku asutamine (Poola), lihtsama ja läbipaistvama korra kehtestamine ohvritele hüvitise maksmiseks (Saksamaa), õigusrikkujate kohustamine tegema sissemaksid kuriteoohvrite fondi (Soome) ning hüvitiste veebis taotlemise võimaluse loomine (Rootsi). Iirimaa avaldati ohvrite harta ja kriminaalkohtusüsteemi juhend. Sellega seoses on oma roll ka internetil: Rootsi avaldas oma kohtutele suunatud õppetstarbelise veebipõhise sissejuhatuse kuriteoohvrite kohta ka inglise keeles.

Tulevikuväljavaated

FRA aastaaruandes „Põhiõigused: probleemid ja saavutused aastal 2010” nähakse lähitulevikus ette vajadust tegeleda eri valdkondades mitme probleemiga.

Varjupaikade valdkonnas tuleb 2012. aastaks viia lõpule Euroopa ühise varjupaigasüsteemi loomine. Selle nimel on vaja järgmisel aastal aktiivselt tegutseda. Pärast Euroopa Inimõiguste Kohtu otsust kohtuasjas M.S.S. peatavad liikmesriigid, kes ei ole seda veel teinud, varjupaigataotlejate üleandmise Kreekale Dublini II määruse alusel tõenäoliselt 2011. aastal. Kas kõnealuses valdkonnas tekib veel solidaarsusel ja kollektiivsel vastutusel põhinevaid algatusi, on jätkuvalt ebaselge. Üleandmisega seotud põhiõiguste probleemid selguvad siis, kui liikmesriigid jätkavad tagasisaatmisdirektiivi ülevõtmist oma riiklikku õigusesse ja asuvad seda rakendama.

Piirikontrolli valdkonnas rakendati Kreekas esimest korda piirivalve kiirreageerimiserühmi, mille analüüsimine annab sedalaadi operatsioonideks tulevikus kasulikke juhiseid. Tihe koostöö Frontexi, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti ja Euroopa Varjupaigaküsimuste Tugiametiga, samuti põhiõiguste tõusmine tähtsamale kohale Frontexi volitustes võimaldab kujundada põhiõigused piirihalduse lahutamatuks osaks.

Andmekaitse valdkonnas jääb tehnika arengu mõju aktuaalseks küsimuseks tõenäoliselt ka lähitulevikus ja arvatavasti hoogustab see käimasolevat laialdast arutelu Euroopa Liidu andmekaitsevõrgustiku kaasajastamise üle kas seoses turvaskannerite ja broneeringuinfo või muus kontekstis. Lissaboni lepingu taustal on lähitulevikus kesksel kohal kaks küsimust: põhiõigustega seotud nõuete täitmine (näiteks andmete säilitamise puhul) ja üldise andmekaitseraamistiku reguleerimisala laiendamine politsei- ja õiguskooostööle kriminaalasjades.

Laste õiguste puhul on suurimaks probleemiks haavatavas olukorras olevad lapsed. Sellega seotud probleemid hõlmavad kodust kadumaläinud lapsi, puudega lapsi, roma lapsi, vanematest rände või varjupaiga taotlemise tõttu lahutatud lapsi ning lastega seksuaalsel ja sunniviisilise töö eesmärgil kaubitsemise ohvreid. Selliste laste kaitse tõhustamiseks võetavate Euroopa Liidu meetmete puhul tuleb silmas pidada eelkõige laste huve. Nende seisukohti ja arvamusi tuleks ära kuulata ja hinnata, võttes nõuetekohaselt arvesse nende psühholoogilist ja füüsilist heaolu, samuti laste õiguslikke, sotsiaalseid ja majanduslikke huve. Komisjoni lapse õigusi käsitlev tegevuskava seab sellel teemal kõrgeid eesmärke.

Võrdõiguslikkuse valdkonnas annavad järgmised aastad liikmesriikidele uue võimaluse tõhustada kaitset diskrimineerimise eest usu või uskumuste, seksuaalse sättumuse, puude ja vanuse alusel ka väljaspool tööhõivet. Siin näitavad suunda sellised saavutused nagu ÜRO puudega inimeste õiguste konventsiooni ratifitseerimine, Euroopa Nõukogu soovitus seksuaalse

sättumuse ja identiteedi alusel diskrimineerimisega võitlemise meetmete kohta ning Euroopa Liidu viieaastane strateegia meeste ja naiste võrdõiguslikkuse edendamiseks. Mitmekordne diskrimineerimine jätkub, ja see on Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide õiguslikus raamistikus või kohtute ja võrdõiguslikkusega tegelevate asutuste tegevuses paljuski kajastamata. Mitmekordse diskrimineerimise mõistmise ja selle teadvustamise parandamine ning lõimimine õigusemõistmise protsessi on ülesanded, mis tuleb eesolevatel aastatel lahendada.

Rassismi ja etnilise diskrimineerimise puhul on mõni liikmesriik teinud edukaid diskrimineerimiskatseid, et seirata diskrimineerimisjuhtumeid ja tõendada diskrimineerivate tavade esinemist tööhõives ja eluaseme sektoris. Tänu katsete edukusele võib eeldada, et neid hakatakse Euroopa Liidus laiemalt kasutama. Pealegi tuleb paljudel liikmesriikidel vastavalt Euroopa Nõukogu rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjoni ning rassilise diskrimineerimise likvideerimise komitee soovitudele hakata koguma andmeid rassilise või etnilise päritolu lõikes. Arvestades, et rassistlikud kuriteod on jätkuvalt probleemiks suures osas Euroopa Liidust, peavad paljud liikmesriigid neid ka kriminaalõiguse valdkonnas käsitlema kooskõlas Euroopa Liidu raamotsuse ja Euroopa Nõukogu küberkuritegevuse konventsiooniga.

Euroopa Liidu kodanike osaluses Euroopa Liidu demokraatlikus toimimises oli peamine läbimurre Euroopa kodanikualgatuse määruse vastuvõtmine. Nüüd, kus määrus kehtib, peavad Euroopa Liidu liikmesriigid korrastama struktuure ja menetlusi riigi tasandil, et hõlbustada kodanikualgatuse vastuvõtmiseks vajaliku ühe miljoni allkirja kogumist. Kodanikualgatus peaks aitama parandada ka Euroopa Liidu kodanike teadlikkust Euroopa integratsiooni olulistest küsimustest.

Õiguskaitse kättesaadavuse valdkonnas püsib liikmesriikides vajadus jätkata kohtusüsteemi reforme, eelkõige seoses menetluste venimise probleemiga. Seda tuleks vaadelda Euroopa Inimõiguste Kohtu sama valdkonna reformide kontekstis. Euroopa Inimõiguste Kohtu töökoormust on võimalik leevendada ainult liikmesriikide kohtusüsteemide tõhusa toimimise tagamise teel. Samal ajal aitab muude riiklike mehhanismide, eelkõige võrdõiguslikkuse asutuste ja riiklike inimõiguste kaitse organisatsioonide tugevdamine lahendada süsteemseid probleeme liikmesriigi tasandil. Kas Euroopa Liidu liikmesriigid jätkavad riiklike inimõiguste kaitse organisatsioonide tugevdamist karpemeetmete kontekstis – see selgub tulevikus.

Ka **ohvrikaitse** valdkonnas on Euroopa Liidu ja liikmesriikide tasandil tehtud paljulubavaid edusamme. Kahtlustatavate ja süüdistatavate õigusi käsitlevate algatuste, eelkõige tegevuskava korral oleks kasu ohvrite õiguste valdkonna paralleelsest arendamisest, et koostada selgemaid ja ulatuslikumaid õigusakte, mis käsitlevad nii kahtlustatavate ja süüdistatavate kui ka ohvrite ja tunnistajate õigusi. Peagi algav Euroopa turvalisuse uuring koos FRA naistevastase vägivalda uuringuga, mis hõlmab ka lapsepõlves kogatud vägivalda ja viise, kuidas ohvrid sellest teatavad, näitab, kuidas ohvrid tegelikult oma õigusi kasutavad.

Tabel 3: Euroopa Liidu liikmesriikide ja Horvaatia kohta ÜRO ja Euroopa Nõukogu seiremenetluste raames 2010. aastal avaldatud seirearuannete ülevaade (riikide kaupa)

	CERD	HRC	CESCR	CEDAW	CAT	CRC	CRC-OP-SC	UPR	ECPT	ECRML	FCNM	ECRI	Kokku
Austria					✓				✓			✓	3
Belgia		✓				✓	✓		✓				4
Bulgaaria								✓	✓		✓		3
Küpros											✓		1
Tšehhi				✓					✓				2
Taani	✓									✓			2
Eesti	✓	✓					✓						3
Soome											✓		1
Prantsusmaa	✓				✓							✓	3
Saksamaa											✓		1
Kreeka													0
Ungari		✓							✓		✓		3
Iirimaa													0
Itaalia								✓	✓		✓		3
Läti													0
Leedu													0
Luksemburg									✓	✓			2
Malta				✓									1
Madalmaad	✓		✓	✓									3
Poola		✓										✓	2
Portugal													0
Rumeenia	✓								✓				2
Slovakkia	✓								✓		✓		3
Sloveenia	✓							✓					2
Hispaania						✓		✓					2
Rootsi								✓					1
Ühendkuningriik												✓	1
Horvaatia*								✓		✓	✓		3
Kokku	7	4	1	3	2	2	2	6	9	3	8	4	51

Märkus: * Horvaatial kui Euroopa Liidu kandidaatriigil võimaldatakse ameti töös osaleda vastavalt Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti asutamismääruse (EÜ) nr 168/2007 artiklile 28.

✓ = 2010. aastal vastu võetud seirearuanne

- CERD rassilise diskrimineerimise likvideerimise komitee
- HRC inimõiguste komitee (kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelise pakti järelevalveorgan)
- CESCR majanduslike, sotsiaalsete ja kultuuriliste õiguste komitee
- CEDAW naiste diskrimineerimise likvideerimise komitee
- CAT piinamisvastane komitee
- CRC lapse õiguste komitee
- CRC-OP-SC lapse õiguste komitee (jälgib laste müüki käsitleva vabatahtliku protokollit täitmist)
- UPR üldine korrapärane läbivaatamine
- ECPT piinamise tõkestamise Euroopa konventsioon
- ECRML piirkondlike ja vähemuskeelte ekspertide komitee
- FCNM rahvusvähemuste nõuandekomitee
- ECRI rassismi ja sallimatuse vastu võitlemise Euroopa komisjon

Verifitseerimata tõlge

Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet

Põhiõigused: peamised õiguslikud ja poliitilised arengusuunad 2010. aastal

2012 — 27 lk — 21 x 29,7 cm

ISBN 978-92-9239-118-8

doi: 10.2811/31361

Palju teavet Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti kohta on internetis. Tutvuge ameti veebilehega aadressil fra.europa.eu.

Kust hankida Euroopa Liidu väljaandeid

Tasuta väljaanded:

- veebilehelt EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- Euroopa Liidu esindustest või delegatsioonidest. Nende kontaktandmed võite saada internetist (<http://ec.europa.eu>) või saates faksi numbrile +352 2929-42758.

Tasulised väljaanded:

- veebilehelt EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Tasuline tellimine (nt Euroopa Liidu Teataja ja Euroopa Liidu Kohtu kohtulahendite kogumiku aastatellimus):

- Euroopa Liidu Väljaannete Talituse müügiesindajate kaudu (http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).

2010. aastal tegutses Euroopa Liit esimest korda omaenese õiguste deklaratsiooni – Euroopa Liidu põhiõiguste harta – alusel. Ameti tänavuse aastaaruande kokkuvõte annab valikulise ülevaate peamistest poliitilistest ja õiguslikest arengutest Euroopa Liidus ja selle liikmesriikides ning püüdlustest põhiõigustega seotud kohustusi ellu viia. 2010. aastal tehtud paljude edusammude seas tõhustati kontrolli Euroopa Liidu õigusloome ettepanekute vastavuse üle põhiõigustele ning võeti vastu Euroopa Liidu osalusdemokraatia uus tähtis vahend – kodanikualgatust käsitlev määrus. Sellele lisandus riiklike inimõiguste kaitse organisatsioonide asutamine või tugevdamine mitmes liikmesriigis ning ÜRO puudega inimeste õiguste konventsiooni ratifitseerimine Euroopa Liidus.

Kuid põhjust rahuloluks ei ole. Euroopa Liidus on põhiõiguste valdkonnas veel mitu probleemi, nagu näiteks püsiv ja äärmine vaesus, aga ka sotsiaalne tõrjutus roma kogukondades ning varjupaigataotlejate halvnevad tingimused mõnes liikmesriigis. 2010. aastal võeti Euroopa Inimõiguste Kohtus vastu üle 600 inimõiguste rikkumist käsitleva otsuse peaaegu kõigi Euroopa Liidu 27 liikmesriigi vastu.

Käesolevas kokkuvõttes käsitletakse inimõiguste valdkonna valitud põhiteemasid, nagu näiteks varjupaigad, ränne ja integratsioon; piirikontroll ja viisapoliitika; infoühiskond ja andmekaitse; lapse õigused ja lastekaitse; võrdõiguslikkus ja diskrimineerimiskeeld; rassism ja etniline diskrimineerimine; Euroopa Liidu kodanike osalemine liidu demokraatlikus toimimises; juurdepääs tõhusale ja sõltumatule kohtusüsteemile ning ohvrikaitse.

Väljaannete talitus

EUROOPA LIIDU PÕHIÕIGUSTE AMET

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Viin – Austria
Tel +43 (1) 580 30-60 – Faks +43 (1) 580 30-693
fra.europa.eu - info@fra.europa.eu
facebook.com/fundamentalrights

twitter.com/EURightsAgency